

KURIER LITTEWSKI

W WILNIE DNIA 17. STYCZNIA V. S. ROKU 1812

A U S T R Y I A

z Wiednia 1 Stycznia

W ostatnich dniach przeszłego miesiąca drukarnia Cesarska była zamknięta. Oddział żołnierzy strzegł drukarzy. Słychać, iż drukowano patent Cesarski, dotyczący się dochodów publicznych. Mówią, iż Xze Metternich zostanie W. marszałkiem dworu, ale piastować będzie razem i urząd prezesa rady stanu: hrabia Metternich ma być ministrem interesów zagranicznych na mieyscu Xiecia Trautmansdorfa, któremu Cesarz inny urząd przeznacza. W. Kanclerzem Austrii i Czech ma zostać hr. Łazański, a hr. Ugarte W. Ochmistrem dworu następcy tronu.

O seymie Węgierskim mówią, iż wkrótce się skończy. — Cesarzowa Austriacka kazała robić dla króla Rzymskiego przesłiczny srebrny mały serwis, który gdy już bliski jest ukończenia, w tych dniach do Paryża odesłanym będzie.

Od granic Węgierskich 22 grudnia.

Wszystkie pułki Węgierskie odebrały rozkaz pociągnięcia za 8 dni do Gallicyi. Jenerałowie Picard i Schmelzer będą mieli nad nimi dowództwo. Pułki piesze biorą z sobą po 2ch officerów nadliczbowych każdego stopnia, a inni zostają w swoich kwaterach. Do Pest nadciągnie z Stuhlweissenburga pułk pieszy Gallicyjski Bellegarda, do Budy pułk pieszy Gallicyjski Straucha, ale sądzą, że i te wkrótce daley wyruszą. Do nowo urządzić się mającego powstania krajowego daie Jrał Duca 25ch nadliczbowych officerów. — Słychać, iż seym węgierski proponował niedawno, między innemi, ażeby język węgierski był nadal uważany za powszechny narodowy język, a dla udoskonalenia go ma być wyznaczona nadgróda za najlepszą mowę i najlepszą pieśń. Nowy Teatr w Pest ma otrzymać nazwisko teatru Narodowego, i mają być grane na nim sztuki tylko w języku węgierskim.

F R A N C Y I A

s Paryża 2 stycznia

Na nowy rok przede mszą dał Imperator w sali tronowej audyencyją ciała dyplomatycznemu. Ministrowie Bawarski, Wirtemberski i ziednoczonych stanów Ameryki, stawili przed Imperatorem osoby narodów swoich. — Wprowadzono potem kolejno senat, radę stanu, sąd kassacyjny i ciało municypalne miasta Paryża — Po mszy, widział się Napoleon z officerami swojej gwardyi, sztabem i officerami osady paryzkiej, z duchowieństwem paryżkim i członkami konsystorzów. — Od Imperatora poszło ciało dyplomatyczne i wszystkie osoby, które były przypuszczone, do Cesarzowej. — Ziechali do Paryża Marszałkowie Ney Xiążę Elchingen, i Oudinot Xiążę Reggió. Senat na sessyi dnia 28 z. m. wybrał Sekretarzami swoimi na rok 1812 Senatorów hrabiów Latour-Moubourg, i Boissy d'Anglas, a do składu W. Rady Administracyjney 7miu Senatorów.

Od granic Duńskich 3 stycznia.

Gdy flotta angielska płynęła koło twierdzy Kronenburg, strzelano do niej ze wszystkich baterii, i rzucono bomby, które zapewne mocno okręty ang. uszkodziły. Wzajemnie wojenne okręty ang. przeprowadzające flotę strzelały także do twierdzy, ale bezskutecznie. Korsarze duńscy zachwycili kilkanaście okrętów ang, lecz ieden z nich wpadł w ręce nieprzyjaciół. Ani wątpić, iż straszne burze w ostatnich dniach b. m. na niebezpiecznej odnodze Kattegat mocno uszkodzić musiały okręty ang. Podług pewnych doniesień nadeszłych z Jutlandyi, dwa liniowe okręty ang. St. George i Defensor zostające pod sprawą Admirala Reynolds, zatoneły niedaleko Skagen leżącego na brzegu Jutlandyi. Przeszło 1200 ludzi pochłonięło morze, a tylko 6ciu maytków dostało się na brzeg przy Lemwig. Tenże los musiał spotkać resztę dywizyi ang.

z Amszterdamu 26 grudnia

Odebraliśmy z Texel szczegóły nader smutne dla ludzkości względem nieszczęść zrządzonych przez burzę na morzu północnem. Okręty, które ta burza zaskoczyła, należały do floty, przeszło ze 100 okrętów złożonej, powracającej ze Szwecyi do Anglii, a podobno potrzebami wojennemi naładowanej. — Dnia 25 b. m. o świcie, po okropnej nocy, uyczano z brzegu przy Texel, o półmili od lądu, fregatę trzy brygi i okręt liniowy ang. w najsmutniejszem położeniu. Okręt nie miał już masztów. Dwa brygi przyparte do brzegu zatoneły. Dwa brygi francuzkie z korsarzem le Furet uratowały 136 ludzi z tonącego okrętu, i przyprowadziły do Helder bryga ang. Kapitan korsarza naszego le Furet twierdzi, że widział tonący okręt liniowy angielski, podobno le Heros, tudzież dwa brygi, a nie mógł im dać najmniejszego ratunku. Wyratowani z rozbicia dodają, iż burza wyrzuciła na piaski przy Texel 10 okrętów przewozowych. Nadchodzące z tej wyspy doniesienia wyrażają, iż w rzeczy samej jest otoczona szczątkami rozbitych okrętów. Dostało się na brzegi tylko 50 ludzi.

z Hamburga 4 stycznia.

Wnocy z 23 na 24ty b. m. zerwał się gwałtowny wichur północno-zachodni, który pograżył w morzu okręt liniowy ang. i niemało okrętów kupieckich z morza Bałtyckiego płynących. Przeprowadzał ie okręt 74ro działowy, le Heros, który rozbili się niedaleko Texel. Pomimo wszelkiej usilności, nie można było zbliżyć się do niego dnia 24, aż dopiero dnia 25; lecz już był pogruhotany, i ludzie jego zapewne potonęli. Bryga wojennego le Grashoper mającego 18 dział 32funtowych przyprowadził korsarz francuzki le Furet do Nieu-Diep. Okręt przewozowy l'Archimede rozbili się, ale ludzi z niego uratowano. Jeńcy z dwóch tych okrętów,

w liczbie 141, dziś tu przyszli. Dwa inne brygi zatonały na północy Texel; ale podobno ludzie wyratowani. Przy brzegach wysp Eyerland i Terschelling porozbiły się inne okręty, względem czego oczekujemy szczegółowego doniesienia. D. 29 flotę angielską z 230 żagłów złożoną, a płynącą pod zasłoną dwóch okrętów liniowych i trzech fregat, przyparła burza do brzegów naszych. Okręt 74ro-działowy, mający na sobie 680 ludzi, ze wszystkiem zatonął. Dwa inne 74ro-działowe okręty widać z Egmont-op-zee, które już podobno toną. Przy Texel rozbił się bryg, z którego 12 ludzi uratowano, inny bryg był szczęśliwszy, bo się dostał na wielkie stanowisko Texelskie. Jest to piękny okręcik, mający na sobie 20 dział 32funtowych, i 120 ludzi. Jednego okrętu naładowanego działami nie można było uratować. Słowem brzegi nasze okryte są kawałami pogruchotanych przez burzę okrętów, wszędzie widać beczki z prochem, skrzynie z karabinami, i z wielu innymi rozmaitemi towarami. Trzydzieści z tych okrętów było naładowanych samymi potrzebami wojennymi. Stratę Anglii w ludziach na tej flocie do 3000 naznaczają, a większa połowa okrętów tejże floty zniszczona.

Z tych szczegółów okazuje się, iż brzegi Danii niemniej były okropne dla anglików, iak i okolice Hollandyi. Widać zaś, iż bardzo mało okrętów z floty Admirała Saumarez powróci do Anglii, przynajmniej z guba dywizyi Admirała Reynolds zdaie się być pewną. Zginął też i ten Admirał w morzu: był na okręcie St. George, który w tymże czasie co i le Defensor zatonął. — Z tych klęsk, takich morska potęga ang. doświadczyła na morzach indyjskich i północnej Europy, Korrespondent hamb. wyciągnął ten prognostyk, że nic naturalniejszego nad upatrywanie w rozbiciu się okrętu St. George, Patrona Anglii, znaku, poprzedzającego zgubę potęgi morskiej Brytanii W. (*Zuchauer.*)

z Boulogne 24 grudnia

Korsarze francuzcy le Lion i le Renard przyprowadzili do Ostendy zdobyty okręt angielski 500 beczkowy, a mający 12 dział i 42 ludzi, czego takie są szczegóły. Okręcik korsarski le Lion naprawiał się w Calais. Postrzegłszy dnia 17 rano kilka okrętów nieprzyjacielskich, Kapitan jego Fourny kazał wstrzymać naprawianie, i wypłynął z nim na morze. W drodze spotkał innego korsarza le Renard, z którym złączywszy się, uderzyli na owe okręty. Le Lion zdobył bryga angielskiego, le Renard uderzywszy na inny okręt angielski, nie mógł go za pierwszym razem opanować, i oddalił się, w tém nadbiegł le Lion, i zaczął go brać przez zahaczenie. Widząc to le Renard, powrócił, a wtedy nie mógł już opierać się okręt ang. dwóm korsarzom naszym, i nareszcie się poddał. Podczas rozprawy tak był le Lion przez uderzenie okrętu nieprzyjacielskiego nadruynowany, iż Kapitan Fourny musiał z ludźmi swoimi wskoczyć na okręt zdobyty, poczem zaraz le Lion zatonął.

H I S Z P A N I I A

z Madrytu 14 grudnia

Od niejakiego czasu przez Pirynei ciągnąć zaczęły liczne zastępy wojsk posiłkowych oraz wielkie transporta żywności i ammunicyi. W podbitych prowincjach, z tyłu wojska fr. rozstawione są ruchome kolumny. Koło naprawienia fortecy Tarragony, znacznie zruynowanej podczas ostatniego oblężenia z wielkim pospiechem pracnią. Raporta marszałka Suchet, wyrażają w ogólności oszczęśliwem powodzeniu przy oblężeniu Walencyi i nadziei zdobycia rychłego tego ważnego stanowiska. W bliskości mia-

sta częste zachodzą utarczki. Starali się nieprzyjaciele dać odsiecz, lecz bezskutecznie. Rozchodzą się pogłoski, iakoby Jrał Blake usunięty został przez Juntę Walencyi; a natomiast otrzymał komendę Jrał Odonel, który dawniej w Katalonii dowodził. Utrzymują że wielu mieszkańców Walencyi z boiaźni szturm popłynęło na wyspę Majorkę. Słychać nawet o wzięciu mocnego przedmieścia Walencyi z lewej strony rzeki Gvadaluviar. — Główna kwatera marszałka Soult ciągle najduje się w Sewilli, gdzie się także zebrał korpus jego odwodowy. — Cały korpus 5 skupił się w Estremadurze. — W okolicach Kadyx wszystko w dawnym jest stanie. Ułożony projekt względem wyspy Leon dotąd nie przyszedł do skutku. — Szczątki regimentu szwajcarskiego Wimpfen ciągle są zatrzymywane od insurgentów Katalońskich, niekiedy tylko uciekają po iednemu. — Jrał Armagnac udał się z pod Belmonte do Terazona, dla zniszczenia korpusu obserwacyjnego stojącego na brzegu rzeki Jucar, albo Xucar, w prowincyi Kastylijskiej Cuenca. Ztamtąd pociągnął do Jmista, mieysca posiedzeń Junty insurgentów, i nie oparł się aż w Utiel. Naczelnik insurgentów Bassecourt chciał mu zatrudnić przeprawę rzeki Cabriel, lecz przednie straże fr. pod dowództwem Jrał St. Genis, wygrawszy sprawę przy moście Contreras, odparły nieprzyjaciół za góry Villa-Gardo, gdzie połączyli się z 2 batalionami i 3 szwadronami wojska Walencyi. Noc ciemna posłużyła nieprzyjaciółom do ucieczki. Wzięto nieco niewolnika, a batalion Daroca zupełnie rozproszono. Bassecourt powrócił nazad do Las-Cabillas, opuściwszy chorych. Ta wyprawa napełniła zamieszaniami wojsko Blaka i przymusiło do wysłania iednego oddziału z Las-Cabillas na pomoc. Ogólnie stracił nieprzyjaciół 200 zabranych w niewolę, 2 harmaty, 2000 strzelb, 2000 naboików, magazyny zboża i żywności, 300 mułów użytych do przewiezienia żywności do Walencyi, i 300 koni.

Zdaie się że taż sama ręka, która wzniosła w Paryżu tyle pomników wspaniałości i wielkości, kieruje wszystkim niewiedomie w Madrycie. Przez rozwalenie kilku klasztorów, pałac królewski otrzymał rozległe widoki, i nowe nabył okazałości: zniesiono wilgotne i ciemne arkady a otworzono przepyszne szpacery do Prado i Retiro. — Don Tomasz de Morla, radca stanu, prezydent wydziału wojennego i Jrał-Leytnant wojska królewskiego, zszedł z tego świata w 64 roku życia, na d. 6 b. m. w Madrycie. Król nakazał pochować go ze wszelkimi okazałościami przyzwoitemi jego godności. (*Zuschauer.*)

z Londynu d. 25 grudnia

Gdy Kuryer podał obraz wszystkich działań wojennych w Hiszpanii, nad temi uczynił następujące uwagi *Statesman*. Spodziewaliśmy się interessowanych wiadomości Blaka i Balasteros, którzy mimo wielokrotne klęski zawsze uważanemi będą za mężów przeznaczonych do uwolnienia Europy od iarżma francuzkiego. Lecz Kuryer zwraca całą czytelnika uwagę na Jrał Minę i jego Guerillas, wystawia go iako iedynego naczelnika utrzymującego nieprzyjaciela w ciągłej obawie i niespokojności, przyznając jego usilności coraz mocniejszy stan Hiszpanii w teraźniejszej wojnie. Każdy dobrze myślący widzi iak są nierozsądne mniemania, aby Guerillas, czyli raczej bandy, mogły oswobodzić Hiszpanię od iarżma fran. Nayprzód bowiem, wiele w Hiszpanii znajduje się nieuprawnej ziemi, która lubo jest wprawdzie pożyteczną broniącemu, lecz mało rachuje mieszkańców a daleko mniej pieniędzy, ammunicyi i broni; przeto wszelkie największe usilności są bezskuteczne:

samę osady miast są dostateczne do ich pokonania. Powtórę, hiszpanie między sobą nie zachowują jedności, największa bowiem część szlachty i wszyscy magnaci są stronnikami fran. Potrzebie, stany Cortes są przymuszone zgromadzać się na wyspie, nie mając wpływu do rządzenia na stałym lądzie ani do nakazania podatków lub pomocy: między sobą nawet niezgodne, są igrzyskiem liczego duchowieństwa. Poczwarę, większość hiszpańskich dochodów jest w ręku francuzów. Popiater, oni są panami wszystkich fortów a z niemi naturalnych krańców tego bogactwa i planów. Poszostę, nienawidzą hiszpanie anglików jako odszczepieńców, francuzi zaś jednakowe z niemi posiadają zabobony. Posiódme woyska francuzkie są wyćwiczone, przyzwyczajone do ognia i wszystkich niewygod wojennych. Woyska zaś hiszpańskie, są świeżo zebrane, bez ćwiczenia, złe przyodziane a gorzej uzbrojone, pod dowództwem ludzi mało mających doświadczenia wojennego. Nakoniec połączona potęga hiszpanów i portugalczyków nie jest w stanie oparcia się przewadze siły francuzkiej, nawet przy pomocy naszej. Anglii stawiała dotąd całą swą siłę, ogłosiła Brytanię i Irlandyę, a przecież nic nie dokazała. Z przytoczonych tedy uwag, widocznych dla każdego rozsądnego, nie masz nawet podobieństwa, aby terazniejsza walka nachylić mogła wygranę na stronę wojsk połączonych hiszpańskich, portugalskich, i angielskich. (*Zuschauer.*)

T U R C Y I A

Ze Stambułu d. 29 listopada

Narodzenie następcy tronu, nazwanego Murad, zapowiedziano niecierpliwie oczekującej publiczności, przez oświecenie w nocy Seraju, i liczne wystrzały z harmat, połączone z wesołemi okrzykami radości. Sułtan odebrał dnia dzisiejszego tak nazwane zielone kioks, czyli powinszowanie od ministerium. Od dnia jutrzejszego zaczął się przez dni kilka trwające zwyczajne przy podobnych zdarzeniach uroczystości. D. 18 b. m. Kapitan-Basza Hafiz Ali, został usunięty, a miejsce wielkiego admirała ofiarowano Baszy Bujah Imrahor, czyli najwyższemu koniuszemu Mehametowi. Basza Hafiz Ali mianowany został Suridzy-Baszą w Rumelii. To zaufanie oświadczone dawniejszemu Kapitanowi-Baszy, nie pozwala uważać jego oddalenie za niełaskę Sułtana. — Porta odebrała niedawno wiadomość o uspokojeniu w Kurdystanie rozruchów wszczętych przez dumnego Abdurahman Baszę. Rządca terazniejszy Bagdadu, Abdullach basza, sądząc się słabym, na pokonanie tego przeciwnika; osądził za rzecz przyzwoitą użyć pomocy zbrojnej Mirzy Mehmed Alego najstarszego syna Szaha perskiego rządcy w pogranicznym mieście Kermanszach. Krok ten, może być na przyszłość nader szkodliwym i gorszym dla pogranicznej tej prowincyi, nad samo czasowe niebezpieczeństwo, przeciw któremu został użytym. W ugodzie samej persowie odnieśli korzyść, ponieważ na mocy tego układu Abdurahman Basza, nie tylko został nadal rządcą części Kardistanu, lecz otrzymał zupełne przebaczenie, zapłaciwszy 50,000 tomans (każdy po 16 talarów) za kosztą wojenne Szachowi samemu, a 15000 tomans najstarszemu jego synowi Mirzy Mehmed Aly, najslawniejszemu persów hetmanowi. (*Zuschauer.*)

Od brzegów Dunaju 24 grudnia

Temi dniami przybyli pełnomocnicy tureccy do Bukaresztu i wraz z Xciem Moruzi wizytę oddali głównokomenderującemu Jrlwi Kutuzowi. Hrabia Itański także znajduje się. Korpus Czapanu Oglu, wynoszący podobno 7000, wyciągnął z wyspy Słobodzei i teraz stoi w Patrika, żywiony kosztem tu-

reckim przez liwrańców rossyjskich. Działa i broń wszelka tego korpusu złożone w Zurży. Przy tym korpusie znajdują się następujący dowódcy: Mahmud Dieley Eddin syn Czapanu, 4ey baszowie o 2ch bunczukach, Kalender i Jbrahim z Azji, tudzież Jzmail i Selim z Albanii, 3ey Sułtani tatarscy z rodziny Gengiskana i kilku generałów ianczarskich oraz artylerji; także znajdują się wszyscy słudzy W. Wezyra i kilku ayanów z Romelii. W. Wezyr znajduje się w Szumli. Sułtan miał wysłać ostatnie siły na osadzenie wawozów w górach Bałkańskich. (*z Lwowskiej.*)

Z W I A Z E K R E N S K I

Z Warszawy 18 stycznia.

Opisaliśmy podatki: osobisty, stęplowy, podymne, ofiary z dóbr duchownych, łanowy, subsydii charitativi, od tabak; teraz położymy treść uchwały podatku Patentowego od kunsztów, handlow, professii rzemiosł, i rękodzieł. Na skutek tego prawa wszyscy, rzemieślnicy i profesjonisci, mieyscy i wieyscy, obowiązani co rok brać patent od groszy 10ciu na wolne sprawowanie swojego kunsztu lub prowadzenie handlu i przytem składać opłatę podług klas i rzędu miast pod obawą podwójnej, potrojnej lub poczwórnej winy w miarę przestępstwa. Od tego podatku wolni są: czeladź towarzysze i chłopcy; profesjonisci i rzemieślnicy w domach miłosierdzia robiący: fabrykanci płócien, sukien, cukru z roślin krajowych, farbierze, akuszerki; podejmujący kopalnie, huty, młyny prochowe, i wszyscy przerabiający surowe mineralne płody krajowe; wolni są od podatku patentowego na lat 6 wszyscy artyści i rzemieślnicy w księstwie warszawskim osiadający iakoteż zakładający papiernie i drukarnie. Z dochodów tych oddawana będzie na rzecz miasta 1szego rzędu część 16sta, na rzecz miasta 2go rzędu część 8ma, na rzecz miasta 3go rzędu część 4ta, na miasta 4go i 5go rzędu część 3cia, a dla miast niemających żadnego funduszu półowa dochodu. Wszyscy podlegający podatkowi patentowemu pomieszczeni są w 9ciu osobnych klassach; a stosownie do tych różni się opłata. Każda klasa zastosowana jest do rzędów miast i stosownie do tych uregulowana opłata.

Do pierwszej klasy należą bankierowie, antreprenierowie, liwrańcy, kupcy hurtownicy oraz przedający szale i ci stosownie do 1go, 2go, 3go, 4go, i 5go rzędu miast, w których mieszkają, płacą po złł. 300, 240, 180, 120 i 80. Do 2ey klasy należą cukiernicy, dystryllatorowie i piwowary, i płacą stosownie do rzędów miast po złł. 200, 160, 120, 80 i 50. Do 3ciey klasy należą: aptekarze, architekci, bilary, cegielnie, dentyści, iubilery, kupcy częstkowi, oberżysci, wexlarze, redaktorowie, i ci płacą po złłch 100, 80, 60, 30. Do 4tey klasy należą aktorowie, akuszerowie, architekci, typografowie, perfumisci, iemetry, kupcy drobno częstkowo handlujący, metrowie, młynarze, zegarmistrze, złotnicy, tapicerowie, i ci płacą po złłch 75, 60, 45, 30, 25. Do 5tey klasy należą bronzownicy, fabryki poiazdów i instrumentów, xięgarze, kotlarze, siodlarze, szmuklerze, szypry, kapelusznicy, furmani, rybacy, i ci płacą po złłch 50, 40, 30, 20 i 15. Do 6tey klasy należą balwierze, fabryki swic, szkła, tytoniu, cykoryi, laku, kleju, krochmalu, instrumentów fizycznych, konwisarze, slosarze, stolarze, miecznicy, dzierżawcy młynów; i ci płacą po złłch 40, 32, 24, 16 i 10. Do 7mey klasy należą białoskurnicy, blacharze, dorożkarze, cieśle, gancarze, kamieniarze, handlujący pospolitemi produktami, lakiernicy, ludwisarze, majstrowie, drukarze, szewcy, krawcy, tokarze, kowale, i ci płacą stosownie do rzędu miast w których mieszkają po złłch 30, 24, 18, 12, i 8. Do 8mey klasy należą: będnarze, fryzyerowie, introligatorowie, grabarze, kramarze, bołodzieie, kominiarze, kurnicy,

mleczarze, kramarze, ogrodnicy, szklarze, i inni tym podobni rzemieślnicy płacą na rok po złłch 10, 16, 12, 8, i 5. Do gtey klasy należą chodzący po ulicach z optykami, i towarami, i ci płacą po złłch 8, 7, 6, 5, i 4 stosownie do miast, gdzie handlują. Pod tą klasą mieszczą się wieyscy fabrykanci i ci płacą po złłch 30 i 25, rzemieślnicy płacący po złłch 3, i owczarze składający od każdych 25 owiec po złłch 3.

Do liczby dochodów skarbowych przydadź należy opłaty celne od win austryackich po groszy 11 szelągów 2 od kwarty, a po 1 procencie od win francuzkich; tudzież opłaty potoczne rozmaitego nazwiska. Wyrok ten wydany przez króla dnia 9 stycznia w Dreźnie.

Prawo pod tytułem. *Pobor produktow dla woyska* postanowiło ssypkę roczną żyta 235,666 korcy, owsa 676923 korcy, pszenicy 10357 korcy; tudzież dowozsiana 519526 cetnarow słomy 483919. Takowy pobor ma exekwować się od 1 czerwca 1812 corocznie. Aże s powodu pomnożoney siły zbroyney niestaie na ten rok żywności, przeto obowiązano właścicielow zasilić magazyny i do nich dostawić przed 1szym czerwca 157434 korcy żyta, 38512 cetnarow siana, 15897 cetnarow słomy.

Wyrokiem dnia 17 grudnia 1811 dla pomocy ministrowi wojny został ustanowiony urząd administratora wojennego, którym mianowany Jnrł dywizyi Wielohorski. Do iego wiedzy należą opatrzenie szpitalow i koszar, umundurowanie woyska, oporządzenie iazdy, zaprzęgów; gospodarka więzień i odwachow, pensye i nadgrody woyskowe wysłużone i zasłużone. Dyrektor ieneralny administracyi wojenney ministrowi wojennemu przedstawia urzędnikow i zdaie sprawę z nowych i nadzwyczajnych przypadkow. Oprócz pensyi, którą bierze iako radca stanu, brać będzie iako dyrektor złłch 6000.

Jnnym wyrokiem teyże daty ustanowiona iest dyrekcya edukacyi narodowey; którey naczelnikiem mianowany Stanisław Potocki prezes rady stanu i ministrow; a członkowie iey są X. Stasic radca stanu, Niemcewicz sekretarz senatu, Morawski referendarz rady stanu, X. Prażmowski prob. płocki, Lipiński i Lelewel. Członkami honorowemi Arcybiskup gnieźn. Sobolewski, Zamoyski, A. Potocki, Półk. inż. Mallet, X. Wolicki, Rektor Linde, X. Piłar Kopczyński, Prowincyał piarski, Diehl, Dymidowicz, Wolfeył i Fiałkowski. Dyrektor edukacyi publiczney zaczął urzędowanie swoje przez odezwę do obywatelow i nauczycielow wydaną zapraszającą do dzielney pomocy w usłudze oyczynie. (z *Warszawskich*)

ROZMAITE WIADOMOSCI

Rozkaz Imperatora fr. ażeby synowie pierwszych rodziny rzymskich edukowali się w Paryżu, coraz bardziey przychodzi do skutku, pociągając za sobą przeniesienie się nawet całych rodziny do tey stolicy. A nayprzód cały dóm Altieri wyjechał z Rzymu do Paryża, tudzież dóm Bankiera Ducadi Forlonia, i wiele innych.

Dziewczyna 22 lat mająca, nazwiskiem Maria Neuheus, rodem z wioski Hausmate, w parafii Rechtenhalten, kantonu Freiburskiego, od roku 13 cierpiała ustawiczny ból głowy i wielkie słabości. Wszystkie użyte lekarstwa tak domowe, iako doktorow, najmniejszego nie sprawiły skutku. Przed 4 laty dopiero wyrzuciła kilka robaków, potem żywą iaszczurkę, a po tey wielką i czarną piawkę wodną. Po tym na czas krótki uczuła ulgę. Późniey nowe boleści nastąpiły, z którymi ukazał się wielki żywy rak, którego w całości wyciągnęła z gardła. W kilka dni potem drugiego wyciągnęła raka, na którem poczepiana

znaydowała się rybia ikra. Dziewczyna dotąd ieszcze cierpi. Przypadek ten potwierdzają miejscowy pleban, dozorca, i doktor przez czas znaczny mający o niey staranie. Domyslaią się że wzbudzając dalsze womity ukażą się ryby. Zabawna zaiste bayka, lecz ieszcze smieyszniesze iest twierdzenie gazety Miscellen, że ten wypadek prawdziwy, oraz żądanie drugiej gazety, aby doskonalsze w tey mierze uczynić badania. (*Zuschauer.*)

D. 27 października pokazało się w stronie wschodniey góry Etny kilka otworów, pierwszy 300 sążni poniżej wielkiego otworu, a o milę od miejsca pod nazwiskiem Gamellaco, inne pięć spostrzeżono na dolinie del bue. Temi wylatywała całą noc z 27 na 28 bezustannie wielka ilość palney materyi i ogromne rozpalone kamienie. D. 28 przed południem uspokoiła się góra co do tych otworów. W szrodku listop. płynęły znowu strumienie lawy; a gdy się zdawała uspakaiac, nagle napełniła całą atmosferę popiołem, który nakształt śniegu miasto Kataneę i iego okolice okrył, a nawet ciasninę przeleciawszy, upadł w Kalabryi. Lawa płynęła zwolna, i dopiero po gciu dniach doszła do tak zwaney Kozięy pieczary. W przeciagu więc tego czasu upłynęła tylko 3 mile. Wewnątrz góry słyhać było okropny łoskot. Taki był stan rzeczy do d. 18 listopada. W dniu tym wyrzut nie ustawał, a lawa ku Katanei zmierzająca, groziła nayokropniejszym spustoszeniem. Mieszkańcy tego miasta i wiosek pobliskich uszli z najlepszymi sprzętami; iakoż kilka wiosek i pałaców wieyskich stało się łupem niszczącey lawy.

Doktorowie Brillant i Duval w szpitalach Antwerpii i Brest, wpadli niedawno na myśl szczęśliwą z doświadczenia, że węglarze żadnych krost, płam i wyrzutow skornych nieznają, wynalezienia maści z cienkim proszkiem węglowym, którey pomyślnie użyli w zmiankowanych szpitalach. Znajome były skutki węgla przeciwko zgniliznie, lecz dotąd nieznano ich użytku w chorobach skóry, a może nawet wewnątrz są dobre przeciw zgniliznie, eo zasługuie na uwagę.

Na zachowanie ciał zwierzęcych od zepsucia używał Professor Chaufier, Sublimatu żywego srebra rozpuszczonego w wodzie dystyllowaney. Części niektóre w tę wodę włożone po 10, 20 lub 30 dniach zupełnie napoione zostają. Aby ie zachować, kłaść potrzeba w szklanne naczynie posypane delikatnie sublimatem, albo ieszcze lepiej na miejscu chłodnem niewystawioném na słońce a wtedy całe ciało z czasem tak będzie twarde iak drzewo. Chcąc zachować trupa w swojej świeżości i stanie podobnym do życia trzeba skropić naczynie i całe miejsce solucyą Galerta. Tak wysuszone ciało ma bydz podobne mumiom egipskim co do trwałości, w naturalnem zaś pozorze nawet ie przechodzić.

E r r a t a. W numerze 4tym Kuryera Litt. na kolumnie 4tey szpalcie 2ey w wierszu 37 czytać trąby zamiast bębny.

	w Wilnie dnia stycznia	Barometr cale linie	Termometr stopnie	Odmiany powietrza
13	z rana	27 11 3	— 13 $\frac{1}{2}$	pogodne
	po południu	27 11 8	— 10 $\frac{1}{2}$	
	w wieczor	28 0 1	— 14	pochmurne
14	z rana	28 1 6	— 16	
	po południu	28 1 4	— 9	pochmurne
	w wieczor	28 1 0	— 8,5	
15	z rana	28 1 0	— 6,5	pochmurne
	po południu	28 0 5	— 3 $\frac{1}{2}$	
	w wieczor	28 0 3	— 6	pochmurne
16	z rana	27 11 9	— 8	
	po południu	27 11 6	— 6	pochmurne
	w wieczor	27 11 6	— 6,5	

W W I L N I E D N I A 17 S T Y C Z N I A 1812 R O K U

4 Prenumerata na kuryera litt. ciągle przyymuie się w Redakcyi u XX. Piiarow wileńskich na dole. Abonenci życzący mieć ukazy wiadomości rządowe i regularną bez zawodu gazetę raczą złożyć 14 rubli srebrnych na rok spocztą a 9 rubli bez pocztu: można też abonować i półrocznie. Kuryer litt. w kraju wychodzący pod opieką rządu niemoże ulegać żadnym przypadkom.

Srzodki przewidziane od rządu austr. względem uprawy urzetu

P. Heinrich doktor w Plan w Czechach, czynił rozmaite doświadczenia w celu dobytia indigo z rośliny farbownikiem, u innych urzetem, po rusku sinio zwaney. Dalsze od rządu rozporządzone doświadczenia miały tak pomyślny skutek, iż ten produkt podług zdania wszystkich znawców rzeczy nie za surrogat, ale za same indigo brać należy; ponieważ on posiada w samej istocie wszystkie chemiczne własności prawdziwego indigo. Sposob wynalazcy robiącego swoje indigo z suszonych liści urzetowych, różni się podług wypadków tych doświadczeń istotnie od dotychczasowych sposobów obeyscia z indygo urzetowem, jest wcale nowym, i ma jeszcze te dwie wielkie przedmiem zalety, iż jest prostym i pewnym; ponieważ się wszystkich trudności procesu kwaszenia uchrania i ponieważ robienie nie ogranicza się na krótkotrwały czas świeżego stanu liści, lecz w każdej porze roku, a nawet w zupełnym odosobnieniu od miejsca plantacyi, przewidziane być może. Przyjemną rzeczą będzie dla przyjaciół gospodarstwa wiejskiego dowiedzieć się o tem, iż c. k. galicyjskie rządy krajowe z rozkazu Najjaśniejszego Pana uczyniły przez administracyą dóbr skarbowych te rozporządzenie, ażeby w usposobionych do tego dobrach skarbowych, uprawa urzetu wszelkimi sposobami zaprowadzona była. Administracyi dóbr skarbowych dozwolono także dla ulepszenia uprawy urzetu zapisać zagraniczne nasienie z tych krajów, w których tą uprawą, iak na przykład w Turynii, już w wyższym trudni się stopniu. Zalecono daley wszystkim urzędem cyrkularnym, ażeby z polityczney strony przyczyniały się iak najdzielniej do wprowadzenia uprawy urzetu, która z tą nawet połączona jest korzyścią, iż na ugorach z pożytkiem gospodarstwa prowadzoną być może. Najjaśniejszy Pan raczył odkrycie P. doktora Heinrich swoją szczególną zaszczytć uwagą i wydał w tej mierze rozkazy, które dla Gallicyi zgodne użycie tego nader ważnego zabezpieczają wynalazku, i nowe źródło narodowego otworzą bogactwa. Następujący wyiątek z uchwały najwyższej pod dniem 15 sierpnia b. r. wydanej, daie nam tego dowodi wyraża wspamiętanie Monarchy zamiary. „Powszechnie użyteczne odkrycie doktora Heynrich i szczerść, z iaką ie rządowi przełożył, sprawia mi szczególniejsze ukontentowanie. Zamiar mój dąży tak do największego rozszerzenia wynalezionego przezeń sposobu robienia z liści urzetowych prawdziwego i doskonałego indigo, iak do najdzielniejszego ożywienia i upowszechnienia uprawy tej rośliny, oraz do sowitego nagrodzenia patriotycznego wynalazcy, i do użycia iego w sposob z celem najlepiej zgodny. Temu ziednoczonemu za-

miarowi możeby to mniej odpowiedziało, gdyby się doktora Heinrich przez wyznaczenie mu wielkiego gospodarstwa wiejskiego, do iednego przywiązało miejsca; gdyby go się w szczupłe uprawiacza zamknęło granice, co przy znajomej już uprawie urzetu mniej jest interessowne dla dobra publicznego; niż gdyby go się iako technicznego chemika, w czym się istotna wynalazku iego zawiera zasługa, użycło, gdyby go się na ruchomego praktycznego nauczyciela wyrabiania indigo, na zachęciciela i rozszerzyciela uprawy urzetu przez powszechną naukę i praktyczne okazanie połączonych z nią korzyści wyznaczyło, azatem z hoynemi dietami do obieżdżania wszystkich prowincyi wysłało, oraz znacznemi dobrami nagrodziło i do założenia nawet fabryki wyrabiającej iego produkt nowo wynaleziony, usposobiło. W ostatnim przypadku, może mu także być dana stosowna mniejsza przestrzeń gruntu do rozszerzenia swoich doświadczeń D. Heinrich ma być natychmiast wezwany do napisania dla każdego wyrozumiałey nauki o uprawie urzetu, obchodzeniu się z nim, sposobie robienia indigo i utrzymaniu miary i wagi austriackiey. Nauka ta ma być potem przetłómaczona na wszystkie prowincjonalne języki moich krajów dziedzicznych, do druku podana, po wszystkich miejscach za wynagrodzeniem nakładu rozesłana, i publicznie przedawana. Dla uprzątnienia wszystkich wątpliwości o rzetelności tego odkrycia, mają być wypadki umiejętnego, przez tutejszych Professorów przewidzianego doświadczenia, tudzież wypadki przez fabrykę Kettenhoferską i różnych farbiarzów potwierdzonego użycia tego pierwiastku farbującego iako prawdziwego indigo, w gazetach publicznych i w piśmie peryodycznem: *Vaterlandische Blatter* umieszczone. Ażeby zaś w tej mierze dobry dać przykład, ma być uprawa urzetu we wszystkich usposobionych do tego dobrach skarbowych, gdzie to z korzyścią i bez uposledzenia uprawy zboża stać się może, w wielkiej prowadzona ilości. Komissya nadworna dóbr i administracye mają na to szczególniejszą mieć uwagę.

L i c y t a c y a

1 Rząd Imperatorskiego Uniwersytetu wileńskiego uwiadamia, iż w gubernii wileńskiej, w powiecie upitskim, w majątku dziedzicznym JW. Eustachego Karpia Johaniszkiele zwanym, będzie się przerabiał dom murowany na szkołę parafialną, równie przy tymże domie ma być ogrodzony płotem z koł dębowych plac i ogród szkolny, i w tymże ogrodzie postawiona budowa drewniana. Koszt na takowe roboty wyrachowany przez szczegół wynosi rubli srebrnych 4021 kopieiek 92. Uskutecznienie takowey fabryki oddaie się przez publiczną licytacją na miejscu w Johaniszkielach przed wyznaczonemi osobami do tego od rządu uniwersytetu, odbywać się mającą. Termina do licytacji naznaczają się następnę: pierwszy dnia 20 stycznia drugi dnia 25 stycznia; trzeci i ostatni dnia 1 lutego roku terażniejszego. Plan, opisanie, i wyrachowanie kosztów na pomienione roboty, każdego czasu można widzieć na miejscu w Johaniszkielach i w kancelaryi uniwersytetu wileńskiego. Wszyscy zatem życzący licytować takową fabrykę, wzywają się do stawienia się

w Johaniszkielach w terminach wyżej wyrażonych z prawną ewikcyą ziemską walor 3,000 rubli srebrnych wynoszącą.

Do zadzierżawienia

1 Opieka małoletnich Józefa i Medarda Kończow przez niniejszą awizacyą zawiadamia, iż majątkości Łakinia i Gruże w pcie wilkom. Zeymy wpcie kowień. położenie mające, dla ułatwienia interessow nieletnich na arędę trzyletnią i porocznie wypuszczają się, życzący takowe dobra tym sposobem posiadać dla umowienia się o warunki takowej dzierżawy i poinformowania się z inwentarzow o intracie do niżej podpisanego plenipotentą w domie własnym w Wilnie na zamkowej ulicy pod Nrem 51 położonym mieszkającego uda się, a termin do dnia 15 lutego 1812 roku układow zakreśla się. Datt w Wilnie 1811 roku mca Xbra 28 dnia

Obwieszczenia

2 Na skutek rezolucyi sądu gł. mińskiego departamentu drugiego 1811 maia 27 dnia w stosunek Remissy i w spełnienie ukazu rządzącego senatu tegoż roku marca 20 nadesłanego zapadły, do dobr Kosarzyc JW. Jenerał maiora i kawalera Wiszczyńskiego na taxę i exdywizyą oddanych, w gubernii mińskiej w bobruyskim pcie położenie swe mających, sąd exdywizorski w terminie naznaczonym ziechawszy, gdy zbyt daleki na oczewistą rozprawę zakreślił termin, sąd gł. miński 2go departamentu na żądanie stron takowy termin exdywizorskiego sądu zbyt przeciągły rezolucyą swoją terażniejszego 1812 roku ianuar. 3 dnia nastala zmieniwszy, dzień 25 february roku terażniejszego tak dla odbycia aktow iakoteż dla oczewistej rozprawy w majątkości Porzeczu attynencyi dobr kosarzyckich JW. Jenerała Wiszczyńskiego przeznaczył; do którego to sądu aby wszyscy wierzyciele i pretensorowie JW. Wiszczyńskiego dla zastrzeżonej początkowemi wyrokami amissy w sprawie, ze wszelkim usposobieniem się przystępowali, sąd gł. miński drugiego departamentu awizuje.

2 W skutek Dekretu remissyjnego Sądu Gł. 2go Departamentu gubernii Mińskiej Sąd Taxatorsko-Exdywizorski na rozdział dóbr JW. Michała Przeddzieckiego Starościca Sądowego Mińskiego dla usatysfakcyonowania iegoż wierzycieli wyznaczony, po odbyciu pierwszego swojego w terminie, powyżej wspomnionym remissyjnym dekretem zakreslonym, in fundo dóbr Zasławia gubernii Mińskiej leżących ziazdu, w terminie dekretem swoim pierwo-ziazdowym oznaczonym, to jest w dniu 15 xbra idącego 1811 Ru do pomienionego fundum w celu ostatecznego wszystkich pretensyi rozpoznania powtórnie ziechawszy, z powodu tak niezłożenia przez kómornikow do Sądu mapp dopióro rzeczonych dóbr pomiary, iako też nieuzupełnienia przez niektóre strony dekretem naznaczonych komportacyi, a oraz dla niegotowości stron przystąpić dopióro do czynności rozpoczętego dzieła niemogąc, sądy swoje do dnia 15 februar: 1812 Ru odłożył: żeby więc wszyscy kredytorowie i pretensorowie do JW. Michała hrab. Przeddzieckiego stosujący swoje pretensye; na powyżej oznaczony termin pod utratą swoich pretensyi nieodmiennie stawali obowiązując, przez takową powtórna awizacyą zawiadamia, i że na przeznaczony termin nieochybnie Sąd dla ukończenia pomienionego dzieła zjedzie ostrzega. Datt roku 1811 xbra 23 dnia — w Zasławiu. Józef Stecewicz Pisarz Z. Pttu Borysow. Prezyd. Exdy. Teofil Kołowicz Pisarz Z. Jhumen. Exdywizor. Józef Kudzinowicz Z. Piński Pisarz Exdywizor. Wiktor Missiewicz Regent Sądow Exdywizor.

1 Sąd exdywizor. na sprawę kredytorow JW. Platerowey star. giegobrodzkiej wyznaczony za zgodą wielu stron, dla ogólnej wszystkim w tę sprawę wchodzącym wierzycielom i pretensorom dogodności, iurydykcyą swą do miasta Wilna, przez rezolucyą w 13 presentis postanowioną, przeniósł, i w domie W. Korwella blisko klasztoru PP. Wizytek położonego, a przez kredytorow na rzecz masy funduszu poszukiwanego, sądy swoje od dnia dzisiejszego rozpoczął; z tym aby wszyscy kredytorowie z pretensyami do majątku konkursowego stosować się mogącemi iak można

nayrychley iawili się; gdyż za dwa tygodnie od daty niniejszey niezawodnie do namowy całą sprawę wezmie, a nie stawiających w tym przeciągu czasu wierzycieli pretensye stosownie do przeznaczenia dekretu sądu gł. 2go depar. wieczney ulegną ammissji. Datt 1812 ianuar. 16 dnia w Wilnie.

Ambroży Koziell exdywizor Prezydent.

Józef Podbereski exdywizor.

Raymund Chodźko sędzia ziem. oszm. exdy.

1 Sąd taxatorsko-exdywizorski, remissją sądu gł. departamentu 2go Gubernii litt: grodzieńskiej, przeznaczony na dzień 1szy Xbra niniejszego roku, do dobr Mołczadzi z atynencyami aktorstwa JW. Ignacego Wołłowicza b. chorążego pttu Słonim. ziechawszy między różnemi załatwieniami, pierwiastkowemu ziazdowi przyzwoitemi, determinował awizować wszystkich wierzycieli, tegoż chorążego Wołłowicza do majątku iegoż pretensye stosować mogących. Ażeby ciż w iakimkolwiek stosunku wierzyciele z dowodami ich pretensyą probującemi, do tegoż sądu, po ostateczną satysfakcyą na dzień 2gi miesiąca maia roku następnego 1812, pod utratą swych pretensyi, lub sami osobiście stawali, albo swych plenipotentow zwykłe umocowanych przysyłali o czem wcześniej przez gazetę kuriera littgo zawiadamiając podpisać. Roku 1811 Xbra 12 dnia.

Felix Imbra Reg. sądu gł. depar. 2go guber. i exdy.

List gończy

2 Oświadczenie imieniem WJP. Cezarego Sawaniewskiego szam. b. d. poll. Mostowniczego wileń. w tym sposobie. Ponieważ dekretem sądu exdy, w sprawie między WJP. Kasprem Ruszczycem kapitanem b. w. polch a zeszłym Tadeuszem Sawaniewskim Korytnickim i przyborskim star. oycem oświadczaającego się i iego kredytorami oczewiście w roku 1806 mca 25 dnia w majątkości Bekupiu w pcie wileń. leżący zapadłym, za rozeszłych podczas zastawney posessyi tegoż oycy żałł. z rzeczoney majątkości Bekupia poddanych iakoto: ze Wsi Seyrun Szalkuń i Diediancow pod różnemi imionami Nowikow czyli Lachowiczow oraz Kurlanow, Mikilow, czyli Lisowskich ze wsi Podwarańcow Szalkow ze wsi Meyszelow niemniej pochodzących z nich suksessorow, zasadzona została dla W. Ruszczyca iako dziedzica Bekupia na zeszłym oycu żałł. bonifikacya a aktorstwo tych rozeszłych ludzi i wolność odzyskiwania onych temuż oycu oświadczaającego się zastrzeżona została, udzielnie poddanych dziedzicznych zeszłego starosty iakoto: Macieja Millewicza i iego suksessorow ze wsi Podwarańcow Sciopkow czyli Dziurmow, ze wsi Rudziańcow Chrzanowskich czyli Mazurelkow ze wsi Szalten; oraz Michała Glińskiego i iego suksessorow ze wsi Seyrun poszukiwanie zastrzeżone, a gdy żałcy w drugiey gubernii mieszkając wysledzenia onych nie miał zręczności, a naywyższym ukazem ażeby powszechny spis ludności w kraiach rossyjskich był uczyniony, nakazano: zatym ponieważ żałcy dochodzić onych przedsiębierze; przeto gdzie się oni w skazki zapiszą, ażeby powodem tego zapisania aktor prawa odzyskania nie tracił, niniejsze oświadczenie w aktach urzędowych czyni, i dla uwiadomienia do gazet pod tytułem Kurjer Litt. podać deklaruję 1811 roku mca septembra 13go dnia.

Cezary Sawaniewski.

Cena Targowa Wileńska

Od dnia 14 stycznia do dnia 21 stycznia rub: kop				
Kommissyina	Beczka	Zyta syrowego	-	6 50
		Pszenicy	-	16 —
		Jęczmienia	-	8 —
		Gryki	-	5 —
		Owsa	-	6 —
		Grochu	-	7 —
		Faska Masła	-	3 50
		Funt słoniny wędzonej	-	15 —
		Funt mięsa wołowego	-	3 —
		Assynacya 100 rubli	-	26 50
		Dukat	-	2 90